

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

МЕ ПИАЛАҤ ЗВЕЗДА ЙЫМАЛНЕ ИЛЕНА

ССР СОЮЗЫСО ПИОНЕР-ШАМЫЧ!

СССР-ысе пионерский организацийын чыла шемерын великий вождьшо да учительже — Ленин Владимир Ильичын лӱмжым налме кечыжлан латвич ий теме. 23 май—пионер-шамычлан велэ огыл, но комсомолланат, тыгакак пӱтынь партийлан да чыла советский калыклан знаменательный дата.

Коммунистический воспитанийын вопросшо-шамыч кызытсе жап семын але нигунамат тыге пӱсын да злободневнын шоген огытыл, вет ме социализм гыч коммунизмыш постепенно вончымо полосаш пурен улына.

Тыгай условийлаште пионерский организаций советский йоча-шамычым коммунистический воспитатлыме пашаште ойыртемышынак кугу значениян лийын шога.

Советский элыште пионер лияш сай. Пионерский возраст—тиде айдемын илышыштыже эн сай ий-шамыч. Тендам чыланат йӧратат, те всеобщий вниманий дене да тыршымаш дене авырналтын улыда, те—советский калыкын куанымашыж ден ӱшанымашыже улыда.

Но тендан ончылно ончыкылык илыш эше утларак волгыдо. Тиде ончыклык илышым достойный наследник-шамыч дене вашлияш ямде лийза!

Тидлан мо требытлалтеш?—Эн ондак —сайын тунемаш, шкенан родиным йӧраташ, честный лияш да шке коклаште йолташ улмым да дружбым тӱрлӧ семын пеҥгыдемдаш.

М. Калинин.

20 май 1939 ий.

КУАТЛЕ ЭЛЫН ПИАЛАН ИКШЫВЫЖЕ-ШАМЫЧ

23 май—мондыдымашлык кече. Тиде кечын, 1924 ийыште, пионерский организацийлан Владимир Ильич Ленинын лӱмжым пумо. Ынде тидлан латвич ий темын.

Пионерский организацийлан Владимир Ильич Ленинын лӱмжым пумо кечым мемнан пеледше элын пиалан икшывыже-шамыч кугу куанымаш дене палемдат. Латвич ий коклаште большевистский партий вуйлатыме почеш мемнан пионерский организацийна массовый детский коммунистический организацийыш савырнен. Юный ленинец-шамыч социалистический Родинын лӱддымӧ патриотшо-шамыч улыт. Нуно шкеныштын калыклан, коммунистический партийлан да великий Сталин йолташлан мучашдымын преданный улыт.

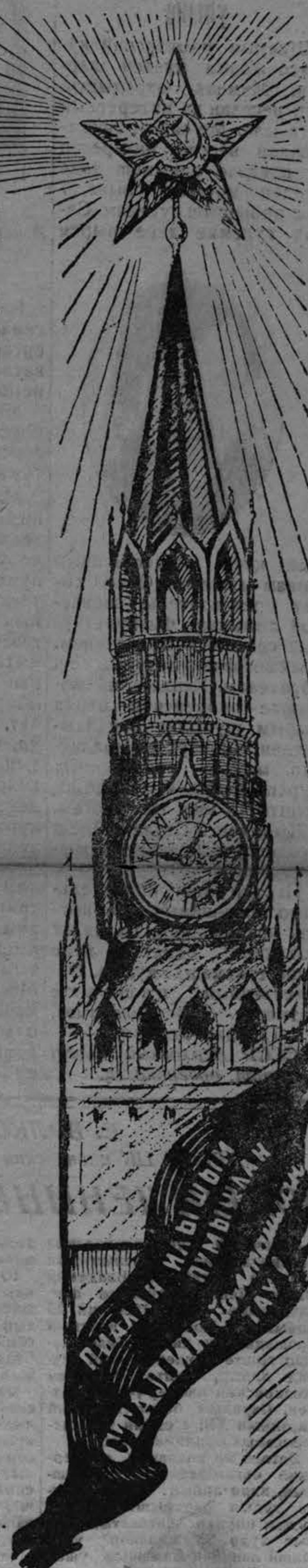
Мемнан элыште йоча-шамычлан кумда да яндар корно чаплын волгалтын. Советский йоча-шамыч Сталинский Конституцийын звездаже йымалне кугу эрык дене ласкан кушкыт, вияҥыт. Тыгай эрык, тыгай сылне илыш моло вере ик элыштат уке. Мемнан йоча-шамыч социализмын шӧртньӧ гай шергакан саскаже улыт. Нуно чыла кертыт: пашаланат тале улыт, тунемынат кертыт, муренат моштат, тушманымат сеҥаш вийышт сита. Пионер ден школьник-шамыч коммунистический партийын героический примерже дене, Ленинско-Сталинский комсомолын чапле паша примерже дене воспитатлалтыт.

Правительство пионер-шамычын пашаштым чот акла, пашаште посвак кугу заслугым ыштыше 16 пионерым орден-шамыч дене наградитлен.

Юный ленинец-шамычын отрядышт 15 ий коклаште кугу да чапле корным эртевыт. Эше кумда да сайрак корно ончылно. Тиде корным пионер-шамычлан партийын 18-ше с'ездше, шемерын великий вождьшо Сталин йолташ ончыктен.

Ме ленинец лӱмым ончыкыжымат сайын оправдатлышаш улына. Ленинын тунемаш, тунемаш да тунемаш манын ойлымыжым чаплын шукташ кӱлеш. Кызыт школлаште проверочный испытаний тӱҥалын. Испытанийым сайын да отлично эртараш тыршыман. Тиде пашаште дисциплина кугу верым налеш. Мыланна сознательный дисциплина верч эре кучедалман.

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш эре ямде лийза!

Пионер комсомоллан, чапле еҥым ямдыла

Йошкар галстукым честь дене нумалын коштын улына

Шкемын пионерский ийготсо жапем куанен шарнем. Мемнан отрядыште жап веселан да интереснын эрта ыле. Ме сайын тунеммашнам весела, интересно да пайдале канымаш дене кылден моштен улына. 7 ияш пионерыш пуренам. Сайын тунемме дене пырля

мый кугу общественный пашам ыштенам. Отряд совет председатель, звеньевой лийынам. Физкультурный секцийым вуйлатенам. Мый вет, физкультурым пеш йӧратенам. Кандаш ий жапыште пионерский отряд мыйым шукылан воспитыватлен. Пионерский коллектив мыйым комсомолыш пураш ямдылен. Комсомолышто 15 ияш гыч шогем. Кызыт мый Сталин лӱмеш Транспортный академийыште тунемам.

Партий ден правительство йоча-шамыч верч поснак чот тыршат. Тылардат „отлично“ отметка дене гына тунемашда кӱлеш. Общественный пашаште активно участвоватлыза.

Татьяна Федорова—
СССР Верховный Совет депутат, орденоносец.

Пионерский организациеш воспитатлалтше орденоносец-пионер-шамыч (шола гыч пурлашке): Мамлакат Нахангова, Ваня Чулков, Леш Фадеев, Миша Кулешов, Барасби Хамгоков, Коля Кузьмин.

Пионер-школьник-шамыч дене эре кылым кучем

Вичуг олаште (Ивановский область) пионерский организацийым организоватлымек, мый вигак пионерыш пуренам.

Мыланна клублан тошто черкым пуышт. Тыге пионерский паша сайын каяш тӱҥале.

Мыланем изи общественный пашам: пионерский газетлан подпискым погаш поручитленыт ыле. Мый пумо пашам образцово шуктенам. Тидын деч вара мыйым пионерский пырдыж газета редакторлан сайленыт. Шарнем, тунам мемнан газет лукташ кагаз йӧршеш уке ыле. Туге гынат, ме ӧрын шоген она ул, газета аккуратно лектын. Мемнан отряд производстволашке экскурсий дене ятыр гана миен. Экскурсий деч вара ткачиха лияш шонаш тӱҥалынам.

ФЗУ-шко тунемаш пурымем годым мыланем 16 ий темын огыл ыле. Тудо ийыштак мыйым комсомолыш пуртышт. Но йӧратыме пионерский пашам Москвашке тунемаш толмешке ыштенам. Вичуг олаште Ногин лӱмеш фабрикысе средний школысо пионерский отрядыште

старший вожатыйлан шогенам.

Тунамсе пионер-шамыч ынде кугу лийыныт. Нунын кокла гыч шукышт школым тунем пытармек, институтлашке пуреныт. Шукышт социалистический производствын о н ч ы л еҥышт—стахановец-шамыч лийыныт.

Кызытат пашам шуко уло гынат, пионерский отрядлаште, школлаште чӱчкыдын лиям.

Дуся Виноградова—
СССР Верховный Совет депутат, орденоносец.

Йошкар-Оласе 5 № школышто отлично тунемше-шамыч.

Мыйын шарнымашем

Мый пионерыш 1928 ийыште, Сурский семилеткыште тунеммем годым пуренам. Отрядыштына чылаже 67 пионер ыле.

Мемнан пионерский организаций шуко сай еҥым воспитатлен луктын. Тиде ийлаште кызыт шукышт высший школым тунем пытареныт, ответственный пашаште улыт.

Т е в е тунамсе пионер Коля Белов летчик лийын, Журавлев Ваня инженер, Лукеянова Ольга средний школышто туныкта, Петров Никифор—землеустроитель К у з ь м а Большов — Йошкар Армийын командирже.

С. М. Илюшев.

Пионер-шамыч, ленинец лӱмым оправдатлыза

Мыйын Одессысе музыкальный школыш тунемаш пурымем годым, тушто пионерский отрядым организоватлыме. Мый тушко эн ончыч пурышым. Шарнем, мыланем иктаж могай изирак общественный нагрузкым пуат гынат, куанем ыле. Пашам эре кугу куанымаш дене, точно, жапыштыже шуктен шогенам.

Пионерский отряд мемнан великий Родинылан йӧратымашым куштен да мыланем тунеммаште полшен.

И з и йолташ—пионер-шамыч дене вашлияш мый эре рад улам. Кызыт мый Москва оласе Ростовский районышто 268 номеран школым шефыш налынам. Йоча-шамычлан концертым, вечерым эртараш, театрышке кошташ, мемнан Родинын знатный еҥже-шамыч дене вашлияш полшем.

Мый тачe йоча-шамычлан тыге каласынем:

—„О т л и ч н о“ тунемза, элын общественный илышыштыже участвоватлыза, Ленинецын великий лӱмжым оправдатлыза.

Эмиль Гилельс—
Всесоюзный да международный конкурс музыкант—исполнитель-шамычын лауреатше, орденоносец.

Е. ВОЛКОВА
ВЛКСМ ЦК пионерский отдел вуйлатыше

ЮНЫЙ ЛЕНИНЕЦ-ШАМЫЧ

Латвич ий ожно пионерский организацийлан революцийын великий генийжын—Владимир Ильич Ленинын лӱмжым присвоитлыме. Тиде 1924 ий 23 майыште Москвасе Красный площадьыште лийын. Тиде кечын тыште торжественный парад лийын, тушто 10 тӱжем Московский пионер участвоватлен. Парадым большевистский партийын XIII с'ездын делегатше-шамыч приниматленыт.

Латвич ий коклаште пионерский организаций кугун кушкын, виян лийын. 1924 ийыште тудын радамыштыже 161 тӱжем пионер шотлалтын. Кызыт тудо 13 миллион утла юный ленинец-шамычым ушен шога. Тиде коммунистический обществын ончыклык строительже-шамычын пеш кугу армийже.

Юный ленинец-шамыч—шкенан Родинын тале патриотшо-шамыч улыт. Нуно шкеныштын калыклан, коммунистический партийлан да великий Сталин йолташлан мучашдымын преданный улыт.

Партий ден правительство советский властьым установитлымеке первый кече гычак кушкын шогышо поколений верч кугун тыршаш тӱҥалыныт. 1919 ийыште, гражданский сарын нелэ кечылашгыже, Ленин йоча-шамычын тазалыкыштым аралыме нерген декретым подписатлен.

Социализмын элже йоча-шамычын илышышт пиалан да куанымашан лийже, манын чыла условийым ыштен. Нунылан чапле школа, дворец ден пионер пӧрт-шамычым, клуб, библиотек, стадион, санаторий-шамычым ыштен. Ий еда 2 миллион пионер ден школьник-шамыч пионерский лагерьлаште канат. Шӱдӧ тӱжем дене пионер-шамыч детский технический станцийлаште, художественный воспитаний пӧрглашате, юный натуралист-шамыч станцийлаште заниматлат.

Йоча-шамыч деке тыгай вниманий, нунын верч тыге тыршымаш тӱнян ик элыштыжат уке. Ленинец-шамычын кугу лӱмыштым юный пионер шамыч честь дене оправдаглат. Нуно шкеныштын великий Родинын достойный эргышт лияш тыршат. Нуно тидым шкенышт ын пенгыдын тунеммышт дене, вий шутымышт чоло общественный пашаште участвоватлымышт дене доказатлат. Советский правительство 16 п и о н е р ы м Союзын орденже-шамыч дене наградитлен. Наградитлымешамыч коклаште Барасби Хамгоков (Кабардино-Балкарий) чапле имньым ончен куштен, тунеммаште отличник-шамыч Этери Гванцеладзе, Миша Кулешов самырык вольык-шамычым шефыш налмашын организаторжо улыт.

Элын чыла верла гычше мемнан деке йошкар галстукан йоча-шамычын героический пашам ыштыме пример-шамыч кече еда пурат. Пионер-шамыч пограничник - ш а м ы ч л а н ш п и о н ы м да диверсантым кучаш полшат, пожар годым лӱддымылык ден писылыкыштым проявитлат, поезд-шамыч крушений лийшашым чарат, вӱдыш пурен кайшым утарат. Юный пионер-шамыч чыла вере шкенышт ын чылтак ленинец лияш тыршымыштым ончыктат. Хасан ер вокténысе бойышто участник-шамыч наградитлыме коклаште пионерка Аля Иванова уло. Тудо „За боевые заслуги“ медаль дене наградитлалтын.

Пионер ден школьник-шамыч лӱддымӧ пионер Павлик Морозовым кугун шарнен шогат. Тудо класс тушманын кидше дене колен. Павликын лӱмжо-пионерский честьын, смелостьын, Ленинын—Сталинын великий пашаштлан беззаветный преданностьын символжо лийын шога. Родинын чыла юный патриотшо-шамыч Павлик Морозов гай лияш тыршат.

Пионерский организацийын лийын шогымо ийлаште тудын кокла гыч ятыр знатный еҥ-шамыч кушкыныт, нунын дене пӱтынь эл моктана. Татьяна Федорова СССР Верховный Совет депутат, Хасан ер районысо бойын-участникше Советский Союзын Геройжо Левченко, Советский Союзын Геройжо танкист Новиков, самолет-шамычын талантан конструкторжо орденоносец Яковлев, РСФСР Верховный Советын депутатше-шамыч Зинаида Гречкина ден Леонид Греков да молат ожно пионер лийыныт.

Пытартыш 2 ийлаште 630 тӱжем утла сай пионерым комсомолыш пуртымо. Чыла нине пашашамыч нерген 15 ий темме чапле пайрем кечын куанен шарнена.

Но нине куанымашан кечылаште пионер-шамычлан пионерский отряд ден звена-шамычын пашаштышт ситыдымаш улмымат мондыман огыл. Пионерский пайремым эртарымыла чыла пионер-шамыч ленинец-шамычын почетный лӱмыштым оправдатлен шогымыштым сайын ончышаш улыт.

Мыланна пашаштына сай отряд-шамыч дене тӧр лияш кӱлеш. Теве, Ереванысе Сталин лӱм отрядым налына. Тиде отрядын пионерже-шамыч тунеммаште отлично результатым шуыныт. Йоча-шамыч чыланат сай общественник улыт. Чылаштынат 7 оборонно-физкультурный значокышт уло. Тыште каждый пионер йошкар галстук тудым молан обязыватлымым раш пален налын, садлан нуно тыгай сеҥымашым шуыныт. Тыгай сеҥымашым чыла отряд ыштен кертеш, пашам гына серьезно ыштыман.

Шернур район, Мустай НСШ-ын учительже-орденоносец В. М. Мамаев пионер отличник-шамыч коклаште книгам лудеш. Ученик-шамыч (шола гыч) Иштриков Коля, Шабалин Андрюша, Паймаков Коля, Казанцев Алеша, Петухов Коля да Анисимов Алеша.

Фото С. Чуршуковын.

Кутырымаш гыч орденоносный учительын шумеш

(Мустай НСШ-ын учительже-орденоносец Василий Михайлович Мамаев дене кутырымаш гыч)

—Тиде шукертак лийын...—тыге Василий Михайлович шкенжын ожнысо илышыжым ойлаш тӱҥале.

—Ачамын кум эргыже улына ыле. Нунын коклаште мыят ачамын ик ойгыжо—„уто логар" лийынам. Ожно, кугыжан власть годым, ачамлан тиде кум эргым ончен лукташат йӧсӧ лийын. Эрден тӱҥалын пеш вара кас мартен пашам поянлан ыштен гынат, садак киндылан шуын она ул, кинде пел ий мартен велэ ситен.

Тыгай илышлан кӧра мыланем кандаш ияш гычак кӱтӱзылан кошташ верештын. Мый чылаже кӱтӱм 9 ий кӱтенам. Кенгежым кӱтӱм кӱтет, телым тунемаш тӧчет—теве мыйын йоча годсо илыш кузе эртен.

Тунемашыжат тунам пеш йӧсӧ ыле. Учитель-шамыч пырчат чаманен огытыл. Иктаж мутым йоҥылышырак каласет гынат, учитель вигак линейка дене вует гыч шелын пуа. Тунеммылан оксам тӱлыман ыле. Оксат уло, але уке—садак пу, тӱлыде тунемаш лийын огыл.

Мый первояк Мустаевский земский училищыш тунемаш пурышым. Кеч шкаланем да кочкаш ситарашлан, тунемме годымат киндым наледыше еҥ деке возгалаш коштынам.

Земский училищым пытарымек, Тошто-Тор'ял второклассный учительский школыш каенам. Тудо школыш тунемаш пураш эше йӧсӧ ыле. Ий еда 22 теҥгем тӱлыман, садлан поянак велэ шке эргыжым туныктен кертын.

Мыйын окса шотышто ӱшан лийын огыл. Кужеч ӱшанже, вет шкаланнат ок сите ыле. Но мый умбакыжат тунемашак шоненам. Лачак тунам приемный испытанийым сверхотлично (отлично дечат сайын) сдатлыше кок еҥлан яра тунемаш (оксам тӱлыде) вер пуалтын. Мый тидлан гына ӱшаненам.

Испытанийым эн сайын сдатленам.

Учительлан тунемын лекмекат мыйын илыш саемын огыл. Тунам учитель-шамычланат кӱчызыла илаш верештын. Идалыклан ульжат 100 теҥгем велэ пуэныт.

Те, йоча-шамыч, ожнысо нелэ илышым ужын одаул. Тыланда ожно илыше кугурак еҥ-шамычын ойлымыштым гына колаш логалын.

Чынак, кызытсе тыгай пиалан эпохышто илыше йоча - шамычлан ожнысо илышын тугай улмыжо нерген ӱшанымылат ок чуч. Но тудо жапыште илыш пеш йӧсӧ лийын. Тыгай нелылык утларакшым нужна-шамычлан логалын.

Советский йоча-шамыч пиалан улыт. Нуно пиалан сталинский звезда йымалне куанен илат.

Мемнан партий ден правительство моло еҥ-шамыч семынак советский учительым чот аклат, нуным кеч могай моло капиталистический элласе учитель дечат кӱшкӧ шынденыт.

Правительство мыйымат „Знак почета" орден дене наградитлен. Тидлан мый уло вием, моштымашем, опытем пуэнам да ончыкшат советский учитель лӱмым честь дене оправдатлем.

Тау мемнам аклыше да йӧратыше мемнан партий ден правительствылан да калыкын йӧратыме вождьшо Сталин йолташлан!

Андр. Речкин.

Октябрьский социалистический революций деч ончыч йорлын шочшыжо школлашке тунемын кертын огытыл. Тунам поян-шамычын шочшышт гына тунемыныт. Сӱретыште: „Школа омса воктене" лӱман Богданов-Бельский художникын сӱретше.

Пашазе-Кресаньык Военно-Морской Флотышто действительный службын срокшо-шамыч нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН

УКАЗШЕ

Пашазе-Кресаньык Военно-Морской Флотын боевой ямдылыкшым нӧлталашлан, техникым пеш сайын овладеватлашлан да краснофлотец специалист-шамычым кӱшкӧ качество дене ямдылашлан СССР ЦИК ден СНК-ын 1930 ий 13 августышто пеҥгыдемдыме обязательный военный служба нерген законыш тыгай вашталтыш-шамычым пурташ:

1. Пашазе-Кресаньык Военно-Морской Флотын кадрлаштыже непрерывный (срочный) службын срокшо-шамычым установитлаш—

а) флот корабль ден часть-шамычын военнослужащийыштлан 5 ий;

б) береговой оборонын военнослужащийже-шамычлан 4 ий.

2. Сверхсрочный службылан 3 ий деч шагал огыл сроклан кодаш.

3. Высший ден средний образованийым иметлыше, Пашазе-Кресаньык Военно-Морской Флотышто службым эртыше еҥ-шамычлан служба срокым кӱчыкемдыме шотышто льготым отменитлаш, нунылан службын общий срокшо-шамычым установитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1939 ий 16 май.

Мыйым пионерский организаций воспитатлен

1925 ий, кеҥеж. Марий Турек семилеткыште тунемше - пионер-шамыч лагерь гыч пӧртылмекышт школысо ик классыш погыненыт. Нуно отрядысе пашашт нерген мутланеныт. Тудо жапым кызытат шарнем. Тунам пионер омыл ыле гынат, отрядной погынымашке чӱчкыдын коштынам. Тушто беседым колыштынам, пионерский мурым, тӱрлӧ модышым тунемын улына. Мый отрядын пеш йӧратем ыле. Но мыйым изи улмемлан лийын пионерыш пуртен огытыл. 1925 ий 14 июльышто мый первый гана йошкар пионерский галстукым чиенам.

Шыжым октябрьский звездочка вожатыйлан сайлышт. Мый октябрят-шамыч дене пашам йӧратен ыштенам. Тидын деч вара мыйым звена вожатыйлан сайленыт. Звена пашам пеш дружно ыштен.

16 ияш комсомолыш пуренам. Но пионерский пашам эре ыштенам. Отрядым вуйлатенам. Мемнан отряд комсомольский организацийлан комсомольский заемым шараш активно полшен. Тидланак ВЛКСМ райком мемнан отрядым премироватлен. Ме колхозлан ломыжым погаш, пырдыж газетым лукташ полшен улына. Художественный вечерым чӱчкыдын эртаренна.

Школым тунем пытарымек, тудо школыштак старший пионер вожатыйлан пашам ыштенам.

КАМЕЛИНА.
ВЛКСМ Обком секретарь.

ИСПЫТАНИЙ ТӰҤАЛЫН

Спокойно решатлышна

20 майыште мемнан классыште алгебра дене письменный испытаний лийын.

Первояк ме изиш волноватлышна. Но тиде шукылан ыш лий. Клавдия Петровнан доскаште сайын возен шындыме пример ден задачыштым ужнат, шӱм пырткымым чарныш.

Мый гын, чыла примерымат спокойно, арун решатлышым.

Эн ончычак классыште Средин Гера, Уфимцева Шура решатлен шуктеныт, Вот Видякин Витялан гына ӱшан шагалрак. Ала-мо тудо пеш нервничатлен шинчылте да примерымат чыла ыштен огыл.

Испытанийын первый кечыже сайын эртыш.

Борисов Ваня.
Йошкар-Ола, 7-ше номеран школа.

ПЕЛЕД ТЫЙ, ШОЧШЕМ

Эртен каймем годым
Мый пурышым садыш,
Ончальым шӱм нӧлтын
Ужар лышташлам.
Лышташ влак коклаште
Пеш сылне пеледыш,
Ласкан ончалалын
Шога ту чылам.
А тудын воктене
Эше сылнын койын
Шога йоча модын,
Пиал ден йолген.
Мокш игыла эгалтын
Тун дек куржын толын
Йоча-влак лойгалтын
Йошкар галстук ден.
Ончальым мый нуным
Шӱм кумыл нӧлталтын,
Вет кажнын шинчаштыжт
Ӱшан да куан!
Кузе нуно кушкыт
Сылнешт пеледалтын,
Эн шерге пеледыш
Вет нуно мемнан!
—Лиям герой-летчик!—
Шокта иктын мутшо.
—Лиям инженер мый!—
Шокта вашеш мут.
—А мый,—манеш весе,—
Лиям вет конструктор!
—Лайна!—Рӱжге шоктыш.
Пуалте салют!
Могай весела вет
Лияш йоча дене,
Могай пиал нунын
Коклаште лияш.
Йочам кидыш налын
Мый уло шӱм дене
Каласышым йӱкын,
Шергалте йыр-ваш:
—Улат тый элемын
Пагалме йочаже,
Кушта тыйым Сталин,
Кушта тыйым эл!
Тынь илыш пеледше,
Тынь илыш кечанже!
Элемлан достойнын
Пелед тый, шочшем!

В. ЭЛМАР.

Фокинский начальный школышто (Роҥго район) отлично тунемше-шамыч: (первый радыште) Чемоданова Маруся, (кокымшо радыште шола гыч пурлашке) Чемоданова Надя, Долгирева Нина.

48

Шужен илымаш

Парижысе ик метро станцийыш пурымаште эре ик изи йоча шогылтеш. Тудын кидыштыже ик мыняр име пачке-шамыч улыт. Тудо эртен кайыше-шамычлан кидшым шуен: „имым налза, име изи да сай...“ манын, изи йӱкшӧ дене кычкыра.

Ик журналистка тиде йочам шуко жап ончен шоген. Ик гана тудо йочан мӧҥгыжӧ миен да тудын аваже дене мутланен.

Аваже теве мом ойлен: „Марием черле ила, садланак постоянный пашам муын ок керт. Тудо кызыт могай паша логалеш, чыла ышта: шӱйым ястара, пуым пӱчкеш, автомобильым, магазинысе витрин-шамычым мушкеш.

Мый гын, южгынам ен-шамычлан мушкам.

Чылаже нил эргым уло. Кугурак эргым шылым ужалыме лавкыште пашам ышта. Тудо лавкым эрыкта, наледыше-шамыч дек мӧҥгышкышт шылым намия. Тыге район мучко шылым нумалмыжлан вимогай пашадарымат ок нал. Лач кочкеш гына.

Кокымшо эргымже метро вокген име дене торгая. Кок изирак эргым-шамыч кӱчен коштыт.

Ме ере шужен илена“.

ЧЫЛА НЕРГЕН КУМКЫН

Шукерте огыл Москвасе аэродром гыч Леонид Воробьевын ыштыме безиновый моторчикан истребительын модельжым южыш колтымо. Тудо 1 час 31,24 секунд жапыште 135,41 километрым чоҥештен каен. Тидын дене модель кок рекордым шынден. Чкалов лӱмеш центральный аэроклубысо спортивный комиссий нуным союзный рекорд шот дене утвердитлен. Чоҥештыме нерген чыла материалым ФАИ-ш (международная авиационная федерация) колтымо.

РАДИОМ ИЗОБРЕТАТЛЫШЕ

Миллион дене калык радиолекцийым, докладым, концертым, оперым колыштыт. Радио мӱндыр рейсым ыштыше летчикым, але кораблын капитанжым мланде дене ушен шога. Радио деч посна папанинец-шамычын Северный полюсыш героический экспедицийышт лийын огеш керт ыле.

Радиолан растояний уке. Тӱжем дене советский радиолюбитель-коротковолновик - шамыч Английын, Францийын да Западный Европысо моло элла-шамычын радиолюбительышт дене кыл кучымашым установитленыт. А опытный-шамычше даже Америка да Австралий деке радиосвязьым кучат.

Мемнан элын обороно пашаштыже радио пеш кугу значенян.

Радио—латинский мут. Тудо—луч колтымашым ончыкта. Радиопередача—тиде радиостанций-шамычын полшымышт дене провод деч посна растояныышке энергийым передаватлымаш.

Те, йоча-шамыч,—„Внимание, слушайте! Говорит Москва“ мутым колында. Нине мутым московский передающий радиостанцийын дикторжо ойла. Дикторын ойлым йӱкшым микрофон электрический колебаний - шамычышке савыра. Радиопередатчик нине колебанийым антенныш колта, антенныже нуным радиоволнаш савырымек, лу тӱжем километран торашке шара. Радиоволна-шамыч светын скоростьшо дене, секундылан 300.000 километр растояниийышке шарлат.

Радиопередатчикын антенна дене колтымо электрический колебаний-шамычше радиоприемникын антенныже дене кучалтыныт да вара репродукторыштo але радиотелефонный трубкалаште угыч дикторын йӱкшыкшӧ савырнат.

* * *

Радиом Российыште кодшо столетийыште инженер Александр Степанович Попов изобретатлен. Тудо 1859 ий 21 мартыште Уралыште шочын. Изинекак тудо техникым йӧратен.

1877 ийыште А. С. Попов Петербургский университетыш пурен. Университетым тунем пытарымек, сайын тунеммыжлан физика кафедра дене научный пашам ышташ кодеш. Тудын научный ден изобретательский пашаже 1883 ий гыч, кронштадский военно-морской школын преподавательже улмо годым тӱҥалеш.

Тиде ийлаште электричество нерген уже шинченыт. Электричество дене Европа ден Америкын ученийышт Гальвани, Бранли, Морзе, Лайндсей, Эдиссон, Гертц шуко опытым ыштылныт.

Германский физик Гертц, токын источникше дене ушнымо провод йыр „электромагнитный волна-шамыч“ лийыт да пространствыште шарлат, манын 1887 ийыште установитлен.

Гертцын опытышт почеш А. С. Попов 1895 ийыште грозовой электрический разряд-шамычым палаш лийше приборым изобретатлен.

Ий еда А. С. Попов шкенжын изобретенийжым чарныде усовершенствоватла. 1899 ий шыжым А. С. Попов ден тудын помощникше П. Н. Рыбкин да Д. С. Троицкий скалышке керылтше „Генерал Апраксин“ ден мланде сер коклаште (60 километр наре тора) радиосвязьым установитлат.

Кугыжан власть годым Поповлан паша ышташ йӧсӧ лийын. Научный ден технический мыслым тунам пызыреныт.

Великий Октябрьский революций деч вара гына мемнан элыште радиотехника пеш кугу тошкалтыш дене ончык каен. Мощный радиостанций-шамыч ыштылтыт. Радиозавод - шамыч эн чапле радиоприемникым луктедат.

Н. Сергеев.

Шукерте огыл Морко райцентреш ВКП(б)-ын XVIII с'ездше лӱмеш пионер ден школьник-шамычын оборонный соревнований эртаралтын. Снимкыште первый верым налше-шамыч (школа гыч пурлашке) первый рядыште: Деменцев, Павлов. Кузнецов, (кокымшо рядыште) Дождиков, Андреев, Борисов, Андреев.
Фото Димитриевскийын.

Ботвинник—СССР чемпион

15 майыште СССР шахматный чемпионат пытен. Первый верыште гроссмейстер-орденоносец

Ботвинник—12,5 очко, кокымшо верыште Котов—11,5 очко, кумымшо—Белавенец—11 очко, нылымше ден визымше верыште Макогонов ден Чеховер улыт — 10,5 очко, Бондаревский—10, Лисицын—9, Левенфиш, Рагозин ден Дубинин—8,5 очко. Тыге Ботвинник СССР-ын чемпионжо лӱмым налын.

ЯРА ЖАП ГОДЫМ

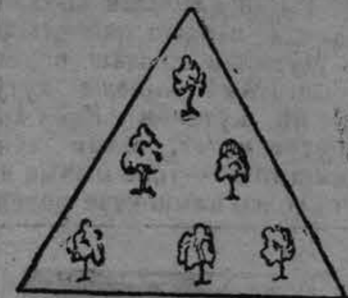
Туштан сӱрет

Шарик лӱман пий чодраште коштшыжла укш тодышталтме йӱкым колын. Но нимом ужын огыл. Кӧ тушто лийын? Палаш полшыза.

Бакланов Ваня.
Шеклянур НСШ. Йошкар-Олараион. 7-ше класс.

Кузе пайлаш

Тиде треугольникым кум ик гай ужашлан пайлаш кӱлеш. Кажне ужашыште кок пушенгелийже.

Логогриф

Мый улам насекомый
Мыландыште илем.
„П“ олмеш „Р“-ым шындет,
Мый пижам тыйындекет.
Богданов Алеша.
В. Оснял. Параньга район.

Ответ-шамыч

ЧОЯ ЗАДАЧА:
(26 апрельысе „Ямде лий“-ым ончо)

123—45—67+89=100

Задачылан эн ончыч чын ответым Шабалин Иван (У-Торъял район, Йошкар памаш начальный школ), Милютин Николай (Шернур район, Кой-сола начальный школа) колтеныт.

(1 майысе „Ямде лий“-ым ончо)
Шарада: Капка.

Модмо годым вий шуко пыта, манын южо французский школлаште йорло-шамычын пелэ шужен тунемше йочаштым перемен годым малаш заставитлат. Снимкыште: пелэ-шужен тунемше-шамыч перемен годым малат.

ФАШИСТСКИЙ ИТАЛИЙЫШТЕ

Джованнилан 14 ий веле гынат, тудо кугурак ийготанла коеш. Тудым йӧсӧ илыш лувчыртен. Кызыт тудо столярын полышкалышыжлан пашам ышта. Тышке пурымешкыже кӱтӱм кӱтен. Ачаже каменщик. Ынде идалык утла лиеш, паша деч посна ила. Шым еҥан ешым ик 14 ияш Джованнилан пукшен ашнаш логалеш.

Джованни лулын, серен ок мошто. Школыш кайаш логалын огыл. Фашистский италийыште тунемде илыше йоча-шамыч шӱдӧ тӱжем дене шоталтыт.

Италийысе шемер паша деч посна да шужен ила. Шужен да йӧсланен илыше йоча - шамычлан изинекак школым шуэн кодён, фабрик, завод да мастерской лашке каяшышт логалеш. Нуным тыште чот эксплоатироватлат. Пашам шуко ыштыктат, пашадарым пеш шагал тӱлат.

Тугак итальянский школьник-шамычын илышышт пеш начар. Нуно лавыран, шӱкшӧ, шаланылше окнан школлаште тунемыт. Нунылан Муссолини да фашист-шамычым моктымо мурым виеш мурыктат.

Фашист-шамыч йоча-шамычым 8 ияш гычак „Баллила“ лӱман фашистский военный организацийлашке виеш пуртат. Тиде организацийлаште йоча - шамычым—„чыла итальянец-шамыч 8 ияш гыч-солдат-шамыч“ лозунг дене воспитыватлат.

Подросток, але йоча-шамыч фашистский организацийлаш ынешт пуро гын, нунын ешыштым лӱдыктат, преследоватлат.

Итальянский калык коклаште фашист - шамычын террорышт, пызырымышт, грабитлыше войнан политикыше ваштареш протест чувство чот кушкеш, шарла. Подпольышто улшо итальянский коммунистический партий ден комсомол фашизм ваштареш героический кредалыт. Единый антифашистский фронтым пеҥгыдемдат. Италийыште демонстраций, антифашистский прокламацийым шарымаш кумдан шарлен.

Итальянский калык фашистский диктатурым ненавидитла. Тудым корангдаш вийн ямдылалтеш. Кувам гыват, шемер калык фашистский диктатурым сӱмыра да властьым шке кидышкыже налеш. Тунам Италийысе шемер йоча-шамычын илышышт мемнан денысе гаяк лиеш.

Отв. редактор—
И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Маргплавлита № А—426.
Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.